

OKRESNÍ NÁRODNÍ VÝBOR HRANICE 1945 - 1960

Ivan Krška, OA Přerov

Ke vzniku ONV v Hranicích došlo 8.5.1945 v souvislosti s osvobozením města Hranic Rudou armádou. Tento revoluční ONV, ustavený na ilegální schůzi v dubnu 1945 v budově požární zbrojnice v Hranicích, vydal téhož dne pokyny pro obyvatele okresu a vyzval je, aby podle svých sil přispěli k obnovení pořádku, zajištění hospodářského života a bezpečnosti. Vyzval rovněž občany ke spolupráci s orgány Rudé armády - osvoboditelky.^{1/}

Na vzniku ilegálního a od 8.5.1945 revolučního okresního národního výboru měly podstatný podíl odbojové složky, konkrétně I. partyzánská brigáda Jana Žižky z Trocnova, jejímž přispěním byl "okres hranický v době nesvobody politicky tak organizován a připraven, že v den osvobození byla politická a výkonná moc v celém okrese bez jakýchkoliv překážek a třenic převzata připravenými národními výbory".^{2/} Nevydaný oběžník ONV z 15.5.1945 rovněž uvádí, že "ONV v Hranicích převzal veškerou výkonnou a vládní moc v hranickém okrese. Předseda ONV je současně pověřen vedením okresního úřadu a tento v dosavadním svém složení jest výkonným orgánem ONV. Působnost ONV v Hranicích se vztahuje na soudní okresy hranický a lipenský a na obce připojené v roce 1938 z okresu hranického k Německu."^{3/} Bylo to 87 obcí.^{4/} O složení ilegálního a později revolučního ONV nejsme informováni. Známo je pouze tolik, že do revolučního ONV vyslalo město Hranice čtyři, Lipník n.B. dva a z ostatních obcí okresu měly vždy tři obce po jednom zástupci.^{5/} Do 23.5.1945 nebylo jasno, kam budou patřit obce soudního okresu Bystřice p.H., jenž byl za okupace v roce 1942 připojen k okresu Hranice. Dokonce byl v prvních revolučních dnech roku 1945 zřízen v Bystřici p.H. ONV, který byl expoziturou úřadu ONV Hranice se sídlem v Bystřici p.H. Rozhodnutím ZNV z 23.5. 1945 byla správa Moravy organizována podle stavu z roku 1938 a soudní okres Bystřice p.H. byla zařazen do okresu Holešov.^{6/}

Velký problém pro revoluční ONV vytvářela situace v obcích, které byly mnichovským diktátem odtrženy od okresu Hranice a připojeny k hitlerovskému Německu. Bylo to 22 obcí, které - s výjimkou Spálova a Luboměře, částečně pak rovněž Dubu a Heřmanic - byly převážně osídleny německým obyvatelstvem. Otázka jejich správy byla řešena vytvářením místních správních komisí, z nichž některé působily původně i pro více obcí a úřední agendu obstarávaly za pomoci a součinnosti stanic SNB.^{7/}

Činnost revolučního ONV skončila 21.6.1945, kdy byl v Hranicích na základě dohody ustaven ONV o 27 členech. Z tohoto počtu obdrželi zástupci odboje a odborníci 11 členů, politické strany pak po 4 členech. Takto ustavený ONV byl potvrzen 24.7.1945 na schůzi předsedů MNV a později doplněn na 36 členů (na základě dohody politických stran a skupiny odboje ze 14.8.1945).^{8/}

K prvním volbám do ONV došlo po vydání vládního nařízení ze dne 25.8.1945. Volba členů ONV byla provedena 30.9.1945 na okresním shromáždění volitelů, zvolených MNV. Volilo celkem 246 delegátů ze všech obcí hranického okresu. Pro volbu do ONV byla podána společná kandidátka čtyř politických stran NF, která byla přítomnými delegáty jednomyslně schválena. Zvoleno bylo 24 členů a 24 náhradníků ONV a každá politická strana obdržela po 6 členech a 6 náhradnících. Ustavující schůze takto zvoleného ONV se konala 23.10.1945.^{9/}

Na podkladě výsledku voleb do Ústavodárného národního shromáždění (ÚNS), byl ONV obnoven ve smyslu vládního nařízení z 27.5.1946 (č.120/1946 Sb.). Také tento obnovený ONV čítal 24 členů.^{10/}

ONV v Hranicích zajistil v letech 1945-1946 vysídlení německého obyvatelstva zejména z pohraničních obcí okresu a organizoval plánovitě osidlování těchto obcí českým a slovenským obyvatelstvem tak, že po volbách v roce 1946 měla naprostá většina pohraničních obcí okresu řádně zvolené místní národní výbory. Odsunem německého obyvatelstva bylo z hranické-

ho okresu vysídleno celkem 7 007 osob a jejich místa zaujali osídlenci z vnitrozemí okresu, Valašska, Slovenska a z řad reemigrantů. Velkou pozornost věnoval v této době ONV školství, zejména v pohraniční části okresu, kde bývalé německé obecné školy byly změněny na české. Byly obnoveny střední školy, které zrušili okupanti (Vyšší lesnická škola v Hranicích a Odborná škola pro ženská povolání v Hranicích, reálka-gymnázium v Lipníku n. B.), nově byly zřízeny tři školy měšťanské (Spálov, Potštát, Soběchleby) a pro Hranice byla získána dřevařsko-pilařská škola. Také první etapa znárodnování a pozemkové reformy proběhla na okrese hladce. Do 132 průmyslových a živnostenských podniků byla zavedena národní správa a konfiskováno bylo celkem 16 381 ha zemědělské, lesní a jiné půdy.^{11/} ONV se rovněž podařilo zvládnout separatistické tendence, které se projevovaly na Lipensku a vrcholily požadavkem MNV v Lipníku n. B. z 8.10.1945 na vytvoření samostatného okresu a berní správy.^{12/} Bilancí úspěchů i tribunou kritiky činnosti ONV v těchto letech se staly tzv. pololetní okresní sjezdy, organizované na základě vyhlášky ministerstva vnitra ze dne 3.10.1946 (č.B-2534-13/9-46-II/2). Prvý z nich se uskutečnil v Lipníku n. B. 23.3.1947, druhý v Hranicích 21.12.1947.^{13/} Další uskutečňování programu vlády NF narazilo i na Hranicku na odpor reakčního vedení stran národně socialistické a lidové.

Situaci změnil Únor 1948.^{14/} Na základě návrhu okresního akčního výboru NF odvolal ZNV v Brně celkem 13 členů ONV v Hranicích a výnosem z 22.4.1948 (č.9291-III/15-1948) povolal za odvolané členy do ONV nové členy. Uprázděná místa bylo nutno obsadit doplňovací volbou, která byla provedena na plénu ONV 7.5.1948.^{15/}

Úvedením do života krajského zřízení byl okres Hranice s platností od 1.2.1949 začleněn do Olomouckého kraje. Tvořily ho obce soudního okresu Hranice (vyjma 6 obcí: Babice, Heřmanky, Kelč, Luboměř, Malá Lhota, Spálov) a soudního okresu Lipník n.B. (vyjma 8 obcí: Daskabát, Kozlov, Malé Prosenice, Radvanice, Ranošov, Slavkov, Tršice, Velké Prosenice) takže nový okres místo dosavadních 87 obcí čítal 73 obce.^{16/}

Vyňatých 14 obcí bylo začleněno do okresů Olomouc, Přerov, Valašské Meziříčí a Vítkov. Později byla do okresu Přerov začleněna ještě obec Lazníky (od 1.1.1951).^{17/}

Ustavující schůze zatímního ONV se konala 30.1.1949. Tvořilo jej 11 členů, mezi něž byly rozděleny referáty. Členové (byli jmenováni na návrh okresního akčního výboru - dále jen OAV - NF zmocněným KNV, jehož zástupce se účastnil ustavující schůze) složili slib předsedovi zatímního ONV, který jim odevzdal jmenovací dekrety. Ustavující schůze pléna (30 členů a 10 náhradníků) se konala 15.5.1949. Jeho členové byli jmenováni stejným způsobem. V roce 1951 byl ONV v Hranicích reorganizován výměnou větší části členů pléna.^{18/}

K další reorganizaci došlo na základě zákona o národních výborech ze dne 3.3.1954 a dalších legislativních opatřeních dne 22.5.1954, kdy bylo zvoleno na ustavující schůzi pléna 49 členů ONV. V tomto počtu členů zůstal ONV i po volbách do NV v roce 1957.^{19/}

Období od roku 1949 probíhalo na okrese Hranice ve znamení budování materiální základny socialismu, socializace obchodní sítě, řemesel a živností a socializace zemědělství. V roce 1949 začala výstavba hranické cementárny (ukončena byla v roce 1954).^{20/} Rok 1949 je také rokem utvoření prvních JZD v hranickém okrese. Ukončení náročné etapy socializace zemědělství však spadá až do přelomu let 1957/1958.^{21/}

Na základě územní reorganizace byl okres Hranice k 1.7. 1960 zrušen, ONV v Hranicích zanikl a obce zrušeného okresu (až na 4: Dub, Heřmanice, Velký Újezd a Zákřov) byly začleněny do okresu Přerov. Ze zmíněných 4 obcí byly Dub a Heřmanice začleněny do okresu Nový Jičín, Velký Újezd a Zákřov do okresu Olomouc. Do okresu Přerov bylo začleněno celkem 66 obcí. (Během let 1949-1960 se osamostatnily osady Nové Dvory a Valšovice, naproti tomu však došlo ke sloučení Boňkova s Olšovcem, Padesáti Lánů s Potštátem, Skoků s Staměřicemi a Lhotky s Velkou.)^{22/}

x x x

Prozatímní organizační řád z roku 1946 byl u ONV v Hranicích zaveden od 1.2.1946. Rada ONV 5.2.1946 rozdělila a obsadila 12 referátů:^{23/}

- I. záležitosti organizační ONV, osobní záležitosti zaměstnanců úřadu ONV, hospodářské a právní záležitosti okresu, okresních ústavů a podniků, volby, voličské seznamy, vodoprávní záležitosti, peněžnictví, obchod, průmysl a záležitosti přikázané předsedou
- II. státní příslušnost, místní národní výbory (správní komise), dohled nad obcemi po stránce hospodářské, finanční a právní, osobní záležitosti okresních a obecních zaměstnanců, komunikace, elektrifikace, pošta, telefon, telegraf a stavební věci
- III. kultové záležitosti, osidlování, správa národního majetku, majetkové převody, vyvlastňování a evakuace
- IV. živností, společenstva, družstva, spolky, tisk, policie, válečné škody, sociální věci, kontrola
- V. zásobování, ceny, trestní věci
- VI. zemědělství, lesy, dříví, zemědělská družstva
- VII. dopravnictví
- VIII. vojenství a státní vyživovací příspěvky
- IX. dohled nad kanceláří, zbrojní, honební a rybářské lístky
- X. účtárna
- XI. zdravotnictví
- XII. veterinární věci.

Přednostové referátů (vedoucí úředníci) byli zodpovědní za správné a včasné vyřizování přidělené agendy podle pokynů referenta. Rozdělení referátů členům rady odpovídalo rozčlenění úřadu ONV tak, že každému referentu byl přidělen potřebný počet zaměstnanců v čele s vedoucím úředníkem.^{24/} Podle rozvrhu práce ONV z 15.6.1946 měl 1. referent na starost správu a organizaci úřadu, prezidiální záležitosti, věci vodní, kulturní, církevní, nadační a volební; 2. referent místní národní výbory a správní komise, dohled nad obcemi po stránce právní, finanční a hospodářské, osobní záležitosti okresních a obecních zaměstnanců, komunikace, elektrifikace, poštu, telefon, tele-

graf a stavební záležitosti, ostatní zaměstnanci referátu vyřizovali státoobčanské záležitosti, naturalizaci a opci. Do kompetence 3. referenta patřilo osidlování, správa nepřátelského německého majetku, majetkové převody, evakuace a národní správa; 4. referent měl v kompetenci věci policejní, bezpečnostní, tiskové a spolkové (do referátu 4 patřilo dopravní a vojenské oddělení); 5. referent obstarával záležitosti živností, nemocenského a penzijního pojištění, věci bytové a trestní věci živnostenské (ostatní zaměstnanci referátu převládám agendu válečných škod); 6. referent se staral o věci zásobovací a cenové a též o trestní věci zásobovací (v referátu existovalo též kontrolní oddělení k zásobovacím a cenovým záležitostem). Další referáty nejsou v rozvrhu práce číslovány. Jako odborná oddělení se uvádí oddělení zdravotní v čele s referentem, jenž měl v kompetenci též Léčebný fond veřejných zaměstnanců, oddělení veterinární v čele s referentem, oddělení zemědělské v čele s referentem, účtárna v čele s referentem (vrchní účetní tajemník), silniční referát, který byl obsazen úředníkem ONV v Přerově, který úřadoval na ONV v Hranicích jednou v týdnu, okresní školní výbor, kancelář v čele s přednostou kanceláře a okresní osvětová rada.^{25/}

Podle zprávy o ONV v Hranicích a jeho činnosti, otištěné v Okresním věstníku 15.2.1947, se úřad ONV členil na 13 referátů:^{26/}

- I. záležitosti organizační ONV, osobní záležitosti zaměstnanců ONV, hospodářské a právní záležitosti okresu, okresních ústavů a podniků, volby, vodoprávní záležitosti, věci kultové a vyvlastňovací
- II. státní příslušnost, MNV, dohled nad obcemi po stránce hospodářské, finanční a právní, osobní záležitosti okresních a obecních zaměstnanců, komunikace, elektrifikace, pošta, telefon, telegraf a stavební věci
- III. policie, spolky, tisk, dopravní záležitosti a trestní nalézací komise
- IV. osidlování, konfiskace, správa národního majetku, majetkové převody a evakuace
- V. živnosti, společenstva, sociální věci, peněžnictví, obchod a průmysl

- VI. zásobování, ceny a trestní záležitosti, kontrola zemědělství, lesy, dříví
- VII. válečné škody
- VIII. vojenství a vyživovací příspěvky
- IX. dohled nad kanceláří, zbrojní, honební a rybářské listky
- X. účtárna
- XI. zdravotnictví
- XII. veterinární věci.

Podle rozvrhu práce z 20.1.1948 měl referent 1. v kompetenci správu a organizaci úřadu, prezidiální záležitosti, věci vodoprávní, kultové, církevní, nadační, volební, vojenské, věci okresu, zaměstnanců úřadu ONV a složek ONV. Náležely mu i státní vyživovací příspěvky. Referent 2. měl na starosti záležitosti obecní, MNV, dohled nad obcemi po stránce právní, finanční a hospodářské, osobní záležitosti obecních a okresních zaměstnanců, záležitosti domovského práva, elektrifikaci, poštu, telefon, dávku z přírůstku hodnoty, věci stavební a plánování; do referátu patřilo též státní občanství, naturalizace, opce a statistika. Referent 3. se staral o osidlování, správu německého nepřátelského majetku, konfiskace, majetkové převody, evakuace a národní správy (do referátu patřilo též vedení agendy okresní rolnické komise). V kompetenci referenta 4. byly záležitosti policejní, bezpečnost, tisk, spolky, doprava, trestní správní agenda a též evidence cizinců, repatriantů, evidence obyvatelstva, motorových vozidel a dopravní agenda. Referent 5. obstarával věci živnostenské a sociální, trestní agendu živnostenstva, nemocenské, úrazové a penzijní pojištění, bytové záležitosti a družstevnictví. Referent 6. měl věci zásobovací, cenové a trestní věci zásobovací; referent 7. měl věci válečných škod. Další referáty nejsou číslovány. Jako odborná oddělení se opět uvádí oddělení zdravotní v čele s referentem, oddělení veterinární v čele s referentem, oddělení zemědělské v čele s referentem, účtárna v čele s vrchním účetním tajemníkem, silniční referát, vedený technickým oddělením ONV v Přerově, okresní školní výbor, okresní osvětová rada a kancelář v čele s přednostou. Nepočítali z ONV Přerov vedený silniční referát, okresní školní

výbor a okresní osvětovou radu, měl ONV Hranice v roce 1948 podle výše uvedeného rozvrhu práce 12 referátů.^{27/} Dnem 15.1. 1946 převzal ONV též agendu spojenou se zrušením lesních dohlédacích úřadů.^{28/} Stavební činnost, plánovací činnost, vodohospodářská služba a statistika byly řízeny mimo kompetenci ONV. Na základě usnesení rady ZNV v Brně z 15.2.1947 o zavedení statistické služby na všech okresech (výnos ZNV z 22.10. 1947 č.4802/Ia-1947) byla u ONV v Hranicích ustanovena 7.11. 1947 kancelářská síla pro statistickou službu, která vykonávala práce statistické povahy pod dohledem okresního statistika u ONV v Přerově.^{29/}

Na plenární schůzi ONV 21.6.1946 byl stanoven rozsah běžné agendy, kterou bude vyřizovat úřad ONV, takto: "Věci, kde to předpisují zákony neb prozatímní organizační řád ZNV a ONV, dále věci volného uvážení a věci politického rázu, na kterých má veřejnost značný zájem, budou se projednávat okresním národním výborem jednak v plenární schůzi, jednak jeho složkami, přičemž odborné návrhy vypracuje zpravidla úřad ONV. Ostatní věci, zejména když strana má právní nárok, intimace a provádění výnosů nadřízených úřadů a podobné běžné věci, buďtež vyřizovány úřadem ONV podle rozvrhu prací, přičemž příslušný právní, neb odborný referent bude v pravidelném styku s příslušným referentem ONV. Práce, spadající do kompetence ONV je tolik, že nemůže býti všechno projednáno ve složkách ONV. Většina této práce nesnese také odkladu a musí být ve veřejném zájmu provedena ihned. Proto stanoví prozatímní organizační řád ZNV a ONV, vyhlášený pod č.299.Ú.1. ČSR ze dne 29.1.1946, že běžnou agendu v rozsahu, který stanoví plenární schůze ONV, má vyřizovat úřad ONV sám podle pokynů referentů. Tento rozsah nelze stanovit podrobně a jednotlivě, nýbrž jen celkově a pružně, jak výše uvedeno."^{30/}

Po zavedení krajského zřízení došlo k nové organizaci ONV. Bylo ustaveno 11 referátů:

- I. pro (všeobecné) vnitřní věci
- II. plánovací
- III. pro národní bezpečnost
- IV. školství a osvěty

- V. práce a sociální péče
- VI. zdravotní
- VII. finanční
- VIII. hospodářský
- IX. zemědělský
- X. distribuce, výživy a zásobování
- XI. technický.

Referát I byl veden předsedou, referát II náměstkem a ostatní referáty dalšími členy rady. Rovněž byla ustavena funkce tajemníka (poprvé se objevuje 22.10.1949) a KNV byli jmenováni újezdní tajemníci.

K značné reorganizaci ONV došlo 20.3.1951. Většina členů ONV byla odvolána a na návrh OAV NF jmenoval KNV nové členy. Nově bylo zvoleno osm členů rady a dva náměstkové. První náměstek vedl referát národní bezpečnosti (pro vnitřní věci a bezpečnost), druhý vedl referát zemědělský. Referát IV rozšířil svůj název na referát pro školství, osvětu a tělesnou výchovu; referát X změnil název na referát pro vnitřní obchod.^{31/} K dalším změnám v názvech a náplni referátů došlo po vydání vládního nařízení č.121/1951 Sb. z 11.12.1951. Zvláště je třeba podotknout, že péče o spisovou manipulaci přešla během roku 1952 z referátu I na referát III.^{32/} Rovněž se průběhem roku 1952 přesunula z referátu V do referátu III část sociální agendy.^{33/}

Pokud jde o členění referátů na nižší složky, neměl v roce 1950 referát I nižší složku. V jeho rámci pracoval též okresní statistik, jenž sem přešel z referátu II. Referáty II a III rovněž neměly nižší složky. Referát IV měl oddělení školské (s vlastní školskou agendou) a oddělení osvětové (v čele s okresním osvětovým inspektorem). Referát V se dělil na oddělení ochrany práce a na oddělení sociální péče (i s péčí o mládež). Původně byla plánována u tohoto referátu podle vzoru KNV tři oddělení (obecné sociální péče, ochrany práce a péče o mládež). Referát VI se podle původního návrhu a podle vzoru KNV měl členit na správní oddělení zdravotní a na oddělení kurativní a preventivní zdravotní péče. Toto členění však nebylo realizováno. Na čtyři oddělení se členil referát

VII, a to na oddělení pro hospodaření NV, účtárnu, ukládací oddělení s agendou daní a poplatků (vzniklo s převzetím agend zrušených berních úřadů a berních správ) a na oddělení kontrolní pro daň spotřební, daňové kontroly a důchodkové přestupky, které vzniklo v souvislosti s převzetím agendy zrušených důchodkových kontrolních úřadů. (Podle původního návrhu měl referát mít podle vzoru KNV oddělení: hospodaření NV, účtárnu a oddělení daňové a poplatkové.) Referáty VIII, IX a X nebyly v roce 1950 členěny na nižší složky; referát XI se členil na oddělení stavební, zeměměřičské a silniční.^{34/}

V roce 1952 bylo zjištěno členění referátu IV na oddělení školské, oddělení osvětové a úsek tělesné výchovy. V tomto referátu od února 1952 začalo též působit oddělení sociální péče. Referát V se počátkem roku 1952 dělil na dvě oddělení (podobně jako v roce 1950), avšak toto rozdělení bylo likvidováno v souvislosti s předáním sociální agendy v únoru roku 1952. Referát VII se členil na oddělení hospodaření NV, ukládací oddělení s daňovou agendou, účtárnu a oddělení kontrolní; referát VIII na oddělení hospodářské a dopravní. Na pracovní skupiny se dělil referát IX: IX/1 byla pracovní skupina referentská (ta se dále členila na pracovní skupinu pro výchovu kádrů, pracovní skupinu mechanizační a lesní výroby a na pracovní skupinu pro Národní pozemkový fond a pozemkovou reformu), IX/2 byla pracovní skupina JZD, IX/3 byla pracovní skupina rostlinné výroby, IX/4 byla pracovní skupina živočišná a IX/5 byla pracovní skupina plánovací. Referát XI se členil na oddělení stavební a zeměměřičské.^{35/} K 7.6.1953 došlo ke zrušení dosavadního referátu II tím, že jeho dosavadní vedoucí byl jmenován předsedou nově utvořené okresní plánovací komise. Od 1.10.1953 sledoval činnost ONV Hranice předseda krajské plánovací komise při KNV v Olomouci.^{36/}

K 31.1.1954 bylo podle prozatímního systemizačního rozvrhu následující členění referátů. Referát I měl oddělení I/1 (do něho patřil kádrový pracovník, personalista a církevní tajemník) a oddělení I/2 (organizační, pro organizaci, působnost a kontrolu NV, socialistickou soutěž, výbory žen, vnitřní organizaci NV atd.). Důležitou složku tohoto referátu tvořila

kontrolně-inspekční skupina, která prověřovala činnost složek ONV a MNV a zejména kontrolovala vyřizování stížností pracujících. Referát II (OPK) členěn nebyl; v jeho rámci bylo systemizováno pouze místo plánovatele a pomocného plánovatele. Referát III se členil na správně-hospodářské oddělení (s agendou volební, matriční, trestní, spolkovou, bytovou vojenskou a též s kanceláří, vedenou přednostou) a na oddělení důchodového zabezpečení (mělo svého vedoucího a vedoucího pojišťovacího úseku, jenž zastupoval vedoucího v době jeho nepřítomnosti). Oddělení mj. umísťovalo osoby se změněnou pracovní schopností a plnilo úkoly sociálního charakteru. Referát IV měl oddělení školské, osvětové a okresní výbor tělesné výchovy a sportu (OV TVS). Bez členění na nižší složky zůstaly referáty V a VI. Referát VII se členil na hlavní rozpočtovou účtárnu, výdajovou složku této účtárny, rozpočtové oddělení, inspekci státních příjmů, majetkovou skupinu a na účetní evidenci státních příjmů. Referát VIII se členil na vedení referátu (provádělo mj. revize a odborná vyjádření ve věcech komunálního a družstevního podnikání, trestní věci živnostensko-právní, organizovalo delimitace výrobních řemeslných podniků), na oddělení dopravní a oddělení místního hospodářství a průmyslu (sledovalo činnost místního hospodářství, průmyslu a komunálních podniků, mělo na starosti věci konfiskace i restituce majetku, řízení národních správ živností a řemesel, energetiku, přiděly materiálu aj.). Referát IX se členil na přednostenskou skupinu (v čele s vedoucím referátu, mechanizačním referentem, referentem pro výchovu kádrů, pozemkovou reformu a redakcí vesnických novin), na oddělení pro rostlinnou výrobu v čele s okresním agronomek, oddělení pro živočišnou výrobu v čele s okresním zootechnikem, oddělení JZD v čele s vedoucím oddělení a instruktory a na plánovací oddělení, které vedl plánovatel. Bez členění zůstaly referáty X a XI.^{37/}

Na základě voleb do NV bylo 22.5.1954 zvoleno 49 členů ONV a rovněž jedenáctičlenná rada ONV. Současně místo dosavadních referátů bylo zřízeno 11 odborů:

1. všeobecný
2. zemědělský
3. místního hospodářství

4. finanční
5. školství a kultury
6. pro obchod
7. pro vnitřní věci
8. pracovních sil
9. pro výstavbu
10. zdravotnický
11. sociálního zabezpečení.

Dále byli ustanoveni předseda OPK a předseda OV TVS. Od 1.1. 1955 byl navíc zřízen odbor průmyslový. Od 1.1.1957 byl OV TVS od ONV odloučen a k témuž datu byl zřízen u ONV odbor výkupu.^{38/}

Z výše uvedených odborů se odbor všeobecný členil na pracovní skupinu organizačně-instruktážní (kontrolovala práci rad MNV, připravovala zasedání pléna a rady ONV, pečovala o rozvoj činnosti výborů žen, zabezpečovala činnost stálých komisí a členů ONV) a skupinu kontrolně inspekční (pečovala o dodržování státní disciplíny a socialistické zákonnosti, kontrolovala plnění usnesení vlády, NV a rady, kontrolovala činnost MNV, zprávy z odborů a dohlížela nad vyřizováním stížností). V odboru pracovali navíc kádrový pracovník, personalista a církevní tajemník.

Odbor zemědělský se členil na pracovní skupinu vedoucího odboru (pečovala o zemědělské kádry, nábor mládeže do zemědělských škol, vysílání pracovníků do mistrovských škol a kurzů, organizovala školení družstevníků, pokrokových pracovních metod a soutěž mezi JZD a soukromým sektorem, ve své kompetenci měla vydávání okresních novin, na úseku správním vyřizovala mj. zemědělskoprávní a zemědělské trestní věci, výdej loveckých lístků, dohlížela na činnost mysliveckých sdružení, sledovala otázky držby půdy, agendu pozemkových reforem a dosídlení pohraničí), pracovní skupinu družstevní (pečovala především o organizaci a hospodářské upevňování JZD), pracovní skupiny rostlinné a živočišné výroby (měly náplň plynoucí již z jejich názvu), pracovní skupinu plánovací (zajišťovala výhledové plánování v zemědělské výrobě, vedla evidenci půdy, prováděla statistické šetření v JZD i soukromém sektoru, sledovala a zajišťovala zprávy o postupu polních prací), pracovní skupinu zemědělsko technických služeb (pečovala o obhospodařování re-

zervní půdy a o ochranu půdního fondu, sestavovala provádění hospodářsko technické úpravy půd v JZD a zajišťovala zakládání rybníků).

Odbor místního hospodářství se na pracovní skupiny nečlenil, avšak pokud k němu patřila agenda průmyslu, byl rozčleněn na pracovní skupinu místního hospodářství a průmyslu a na pracovní skupinu dopravy. Mezi jeho pracovní náplň patřilo i vedení agendy CO, která patřila k vlastnímu aparátu rady ONV.

Odbor finanční se členil na pracovní skupinu rozpočtovou, pracovní skupinu inspekce státních příjmů (měla úsek inspekce daně z obratu, inspekce daní obyvatelstva a poplatků, a úsek účetní evidence státních příjmů), na pracovní skupinu majetkovou pro správu národního majetku a na hlavní účtárnu.

Odbor pro školství a kulturu se členil na pracovní skupiny školskou a kulturní.

Odbor pro obchod se na pracovní skupiny nečlenil, avšak podle původního návrhu měl mít tři pracovní úseky (úsek fondu potravinářského zboží a společného stravování, úsek fondů průmyslového zboží a úsek organizace a techniky obchodu).

Odbor pro vnitřní věci se členil na pracovní skupinu správní (péče o dobrovolné organizace a spolky, péče o brance, národnostní politika, státoobčanská agenda, matriční záležitosti, řízení v oboru územní organizace NV, péče o rodinné příslušníky branců a reemigranty, koordinační a řídicí funkce při provádění trestního řízení správního, věci trestních komisí, školení a instruktáž pracovníků v trestní agendě, školení členů trestních komisí a obstarávání ostatních úkolů, které ústředně zajišťovalo ministerstvo vnitra) a pracovní skupinu hospodářskou (prováděla vlastní finanční hospodaření a dohled nad finančním hospodařením v nižších NV v rámci kapitoly vnitřní správa, spravovala úřední budovy, zajišťovala materiálové prostředky pro činnost NV, sestavovala návrhy investičního plánu v odvětví vnitřní správy, plánu MTZ a prováděla rozpis schváleného plánu; mezi její úkoly, které zajišťovali vedoucí spisový manipulant a spisový manipulant, patřila též péče o jednotnou spisovou evidenci, spisovnu a knihovnu; zajišťovala ostatní pomocné služby ONV a pečovala o provoz jednotného vozového parku).

Odbor průmyslový se členil na úsek průmyslový s podúsekem potravinářského průmyslu a na pracovní úsek dopravy.

Odbor sociálního zabezpečení se členil na pracovní skupinu důchodového zabezpečení a státní sociální péče a na pracovní skupinu pojišťovací a účetní evidence. Podle původního návrhu se měl členit na tři pracovní úseky, a to na úsek státní sociální péče, pojišťovací a důchodového zabezpečení.

Ostatní odbory a OPK se na pracovní skupiny nebo úseky nečlenily.^{39/}

Na plenární schůzi 25.5.1957 po volbách do NV bylo opět zvoleno 49 členů ONV a jedenáctičlenná rada. ONV měl 13 odborů:

1. všeobecný,
2. zemědělství a lesního hospodářství
3. místního hospodářství
4. dopravy a průmyslu
5. obchodu
6. finanční
7. školství a kultury
8. zdravotnictví
9. sociálního zabezpečení
10. výkupu zemědělských výrobků
11. pro vnitřní věci
12. pracovních sil
13. pro výstavbu.

Obsazena byla též funkce předsedy OPK a ustaven štáb CO. K dalším změnám ve složení odborů došlo 11.7.1958. V souladu se zásadami ÚV KSČ a s přihlédnutím ke krajským i místním podmínkám byl počet odborů snížen ze třinácti na deset a OPK. Utvořeny byly odbory:

1. finanční
2. kontrolní
3. zemědělský
4. místního hospodářství, dopravy a průmyslu
5. výkupu
6. sociálního zabezpečení, pracovních sil a zdravotnictví
7. pro vnitřní věci
8. školství a kultury
9. výstavby a vodního hospodářství
10. organizační.

Funkce odboru pracovních sil byla začleněna do odboru sociálního zabezpečení a školství, funkce odboru pro průmysl a dopravu do odboru místního hospodářství a výkupu, funkce odboru obchodu do odboru místního hospodářství a funkce odboru zdravotnického do odboru sociálního zabezpečení. Dnem 1.7.1959 došlo ke zrušení odboru výkupu, jehož funkci převzal odbor zemědělský. Od tohoto data měl ONV v Hranicích jen 9 odborů (finanční, pro vnitřní věci, pracovních sil, zdravotnictví a sociálního zabezpečení, zemědělství, místního hospodářství, dopravy a obchodu, školství a kultury, výstavby a vodního hospodářství, organizační a kontrolní) a OPK.^{40/}

V letech 1957-1959 došlo k dalším změnám ve vnitřním složení odborů. V roce 1957 u všeobecného odboru ubyl personalista, který přešel do odboru pro vnitřní věci. U odboru zemědělského a lesního hospodářství je v roce 1957 zjištěn pro vyřizování zemědělských právních věcí právník. Na tomto odboru došlo počátkem roku ke snížení stavu pracovníků v souvislosti s reorganizací v zemědělství. Ubyl okresní agronom a okresní zootechnik, zůstal pracovník pro zemědělskou výrobu. Funkce okresního agronoma však byla na odboru znovu ustavena po reorganizaci k 1.8.1958. Na odboru finančním je v roce 1957 zjištěna funkce právníka, jenž měl na starosti správu národního majetku po právní stránce. U odboru školství a kultury se od roku 1957 opět objevuje úsek péče o mládež v čele s funkcí hromadného poručníka. Částí odboru pro vnitřní věci je od roku 1957 okresní inspekce požární ochrany s náčelníkem a inspektorem. Na odboru byla rovněž zřízena funkce právníka pro státoobčanskou, matriční a trestní agendu a do odboru přešel z odboru všeobecného personalista (referent PaM).

V důsledku reorganizací k 1.8. a 1.10.1958 přešel z odboru organizačního na odbor školství a kultury okresní církevní tajemník (pracovník pro církevní věci). U téhož odboru zanikla kontrolně inspekční skupina (v důsledku zřízení kontrolního odboru). Na odboru pro výstavbu a vodní hospodářství byla zřízena funkce vodohospodářského technika. Odbor místního hospodářství se v důsledku výše již uvedených sloučení rozčlenil na pracovní skupinu (úsek) místního hospodářství, obchodu a dopravy. U odboru školství a kultury mimo funkce pracovníka

pro církevní věci byla od 1.8.1958 zřízena též funkce pracovníka pro dorostový nábor pracovních sil, od 1.5.1959 byl převeden do odboru pracovních sil, sociálního zabezpečení a zdravotnictví. Tento odbor se rozčlenil na pracovní skupinu (úsek pracovních sil, sociálního zabezpečení a zdravotnictví). Konečně od 1.7.1959 byla začleněna funkce odboru výkupu do odboru zemědělského.^{41/} Tam vznikla u téhož odboru pracovní skupina výkupu. Organizační struktura ONV Hranice zůstala do dne jeho zrušení nezměněna.

x x x

Jako první z komisí byla zřízena na 1. schůzi pléna 21.6.1945 komise personální o pěti členech a pěti náhradnících (4 členové politických stran NF a 1 zástupce zaměstnanců ONV). Navrhovala přijetí nových sil do služeb úřadu ONV a podílela se na řešení disciplinárních případů zaměstnanců ONV.^{42/} Na této schůzi byly dále z řad učitelů vytvořeny pětičlenná komise inspektorská, pětičlenná inspektorská komise vyšetřovací a vyšetřovací komise učitelská (kromě pěti členů měla i pěti náhradníků). I když o náplni práce těchto komisí není v zápisu pléna učiněna zmínka, lze předpokládat, že tyto komise s největší pravděpodobností řešily případy provinění proti národní cti inspektorů a učitelů. (Na zmíněné schůzi bylo také uvažováno o vytvoření komise bytové, do níž byl zvolen jeden člen pléna ONV.) Další komise byly schvalovány radou ONV. Dne 26.7.1945 byla na návrh okresní odborové rady schválena vyšetřující komise pro profesory a učitele odborných škol. Dne 9.8.1945 byla utvořena poradní komise pro lesnictví, dřevařství a myslivost o devíti členech z řad odborníků. Dne 16.8.1945 byl jmenován předseda a místopředseda vyšetřující komise pro Němce z řad soudců a do této komise dále každý MNV vysílal k projednání příslušného případu tři zástupce. Též bylo konstatováno, že 10.8.1945 se sešla komise dopravní. Byla schválena sedmičlenná komise pro odvoz dříví. Dne 11.9.1945 bylo prokonzultováno řešení personálních otázek v okresní veřejné nemocnici disciplinární komisí a dne 25.9.1945 byly vyzvány politické strany, aby vyslaly své zástupce do komise pro konfiskaci majetku Němců a Maďarů. Na této schůzi jeden z členů rady rezignoval na členství v okresní rolnické komisi osidlo-

vací. Plénem ONV 27.9.1945 zvolilo tříčlennou komisi pro odvoz nadbytečného dříví z lesů a jeho použití k otopu. Rada 4.10.1945 ustavila pětičlennou komisi ze zástupců politických stran NF, která měla v pracovní náplni přezkušování povolení jízd motorovými vozidly.

Na ustavující schůzi nově zvoleného ONV 23.10.1945 byla zvolena polovina okresní finanční komise (čtyři členové a čtyři náhradníci). Druhou polovinu této komise jmenoval ZNV (na schůzi 20.11.1945) - čtyři členy a čtyři náhradníky. Šlo o velmi důležitou komisi, v níž většina členů nesměla být členy ONV a do níž měli být přibráni odborníci. Komise si volila předsedu, místopředsedu a zapisovatele. Úřadovala v sídle ONV. Měla právo zvat do svých schůzí členy a úředníky ONV. Měla funkci poradního orgánu a musela být slyšena ve všech záležitostech okresu finanční povahy; svá vyjádření podávala nejdříve do osmi dnů. Jako kontrolní orgán kontrolovala veškeré hospodaření okresu, podávala návrhy, k nimž ONV musel přihlížet, zkoumala účty a rozpočty okresu, ústavů, podniků a úřadu ONV. Mohla odporovat každému usnesení ONV finanční povahy. O odvolání finanční komise rozhodoval ONV.

Ve schůzi rady 30.10.1945 byla podána zpráva o zemědělské plánovací komisí a bylo usneseno utvořit pro udělování národních správ nad domovním majetkem komisi ze zástupců politických stran.

Na schůzi rady 4.12.1945 bylo usneseno, aby politické strany vyslaly po jednom zástupci do bezpečnostní komise ONV. Tato komise přijímala oznámení občanů o provinění proti národní cti, avšak vlastní trestní pravomoc vykonávala jménem ONV trestní komise nalézací, kterou z členů politických stran zvolilo plénem ONV 31.12.1945. Komise měla čtyři členy a čtyři náhradníky a při jejím ustavení muselo být přihlíženo k tomu, aby alespoň jeden z členů komise byl práva znalý.

V roce 1945, patrně již v měsíci červenci, vznikla také okresní rolnická komise, která však, jak známo, nebyla ONV přímo podřízena. Je původně totožná s okresní rolnickou komi-

si osidlovací, o níž je výše zmínka. Zvláštní - od této komise odlišná-okresní osidlovací komise byla podle zápisu kroniky MNV v Lipníku n. B. ustavena 30.10.1945.^{43/}

Množství informací o komisích v roce 1946 podstatně vzrostlo, aniž mnohdy jsou po ruce informace o jejich vzniku, často o nich víme jen z informace radě ONV. Na schůzi rady 8.1.1946 podala Živnostenská kontrolní komise zprávu o revizi národních správců na Potštátsku. Na této schůzi bylo rovněž rozhodnuto zvolit komisi pro vypracování plánu na rozdělení přídelů z akce UNRRA. Do této komise byli vysláni čtyři členové rady ONV podle paritního zastoupení politických stran.

Podle výnosu ministerstva školství a osvěty z 29.10.1945 (č. A-119.277-II) byla 29.1.1946 na schůzi pléna ustavena školská komise, složená ze zástupců učitelstva, volených okresní odborovou radou učitelskou, a ze zástupců občanstva, volených plénem ONV. Podle dohody politických stran bylo plénem ONV zvoleno osm členů a osm náhradníků komise. Členů, kteří byli voleni plénem, bylo dvakrát tolik, jako zástupců učitelstva. Komisi předsedal školský referent ONV.

Na tomto plénu byla také ustavena jako výkonný orgán státní osvětové péče okresní rada osvětová o 30 členech, přičleněná k ONV. Šlo o sborový orgán, kde kromě zástupce ONV a vedoucích odborných úředníků (osvětový a knihovnický inspektor) zasedali zástupci armády, SNB, významných spolků a institucí, které vyvíjely v okrese veřejnou činnost kulturně-výchovnou a vzdělávací, a rovněž znalci různých oborů kulturní práce. Po jednom společném zástupci vysílaly do ní divadelní, pěvecké, hudební, výtvarnické a jiné spolky z okresu za každou skupinu. Předsedou byl kulturní referent ONV, prvním zástupcem a vedoucím agendy okresní osvětový inspektor, druhým zástupcem okresní knihovnický inspektor.

Dne 5.2.1946 se rada usnesla doplnit okresní osidlovací komisi na dvanáct členů (podle paritního zastoupení politických stran), provést nové volby této komise a přezkoušet dosavadní praxi v osídlení. Byl též přečten záznam o schůzi

dopravní komise 4.2.1946. V další schůzi 15.2.1946 rada změnila okresní osidlovací komisi na osmičlennou.

Rada 19.3.1946 ustavila zvláštní komisi pro prověřování náhrad za válečné škody. Do této komise byli vysláni čtyři členové rady ONV podle paritního zastoupení politických stran. Na této schůzi bylo též konstatováno, že 21.3.1946 koná schůzi plánovací zemědělská komise.

V souvislosti s přípravou voleb do ÚNS byly na plénu ONV 24.3.1946 zvoleny odvolací komise (pro každý z obou soudních okresů). Každá měla čtyři členy a čtyři náhradníky podle paritního zastoupení politických stran. Rada se 2.4.1946 zabývala revizí národních správ živnostenských podniků, kterou provedl okresní revizní sbor; 9.4.1946 jmenovala předsedu ONV a referenta do okresní komise pro řízení o náhradách za osobní úkony a za věcné prostředky; 21.5.1946 se zabývala reorganizací dopravní komise s tím, že má být do jejich schůzí zván okresní lékař; 10.7.1946 projednala pozvání okresního zemědělského referenta na schůzi okresní zemědělské komise, svolané na 11.7.1946 v záležitosti žňových prací. Tato komise se tedy na rozdíl od plánovací zemědělské komise zabývala aktuálními úkoly zemědělské výroby (27.8.1946 obdrželi dva členové komise mimořádnou dovolenou pro vykonávání funkcí v zemědělské komisi při žňových pracích).

Na schůzi pléna 6.9.1946 byly nově zvoleny komise školská, konfiskační (každá po 8 členech a 8 náhradnících) a živnostenská (8 členů). Rada ONV vzala 10.9.1946 na vědomí ustavení zemědělské komise a zápis o schůzi myslivecké komise 6.9.1946 (byly přijaty návrhy této komise ve věci honiteb). Rovněž byla podána informace o schůzi komise pro pomoc mládeže, zaměstnané v zemědělství. Na schůzi pléna ONV dne 7.10.1946 došlo k ustavení zvláštní komise pro posouzení otázky Slavkovska a Potštátska (osmičlenná). Rada 8.10.1946 rozhodla ustavit při ONV trestní komisi pro přestupky vyživovací, zásobovací a cenové služby. Trestní komise měla šetřit trestní případy na návrh trestního referenta. Dále bylo usneseno vytvořit jedenadvacetičlennou dopravní komisi a to jak ze

zástupců politických stran, tak i z odborníků. Trestní komise (8 členů a 8 náhradníků s devátým členem referentem) byla zvolena plénem ONV 6.12.1946. Současně byla zvolena osmičlenná komise zemědělská. Dále plénem nově zvolilo odvolací komisi pro soudní okresy hranický a lipenský, zřídilo smíšenou komisi pro náhradu válečných škod, rozšířilo dosavadní čtyřčlennou trestní komisi nalézací na pětičlennou s pěti náhradníky. Rada se 5. 12.1946 zabývala likvidační vyšetřující komise pro Němce, vzniklé v souvislosti s odsunem obyvatel německé národnosti. Ve zprávě k prvému pololetnímu sjezdu je uváděna též zemědělská sekce okresní komise pro organizaci národní soutěže ve výstavbě republiky. S touto komisí se vícekrát setkáváme v zápisech rady ONV z roku 1947.

Situace z roku 1946 trvala i v roce 1947 jak co do množství, tak nekompletnosti informací. Rada 11.3.1947 vzala na vědomí zápisy okresní soutěžní a okresní myslivecké komise, 6.5.1947 vzala na vědomí složení okresní populační komise a přehled o činnosti trestní komise nalézací a komise vyšetřovací do 4.5.1947, kdy skončila účinnost dekretu č.138/1945 Sb.

Plénem ONV zvolilo 29.5.1947 komisi pro lidovou správu při ONV o osmi členech. Jejím úkolem bylo dohlížet na činnost MNV, na jejich administrativu, vedení knih a rozpočtů. Komise měla prozkoumávat prodej a pronájem obecních nemovitostí, dohlížet na personální věci, na změny katastrů, slučování a rozlučování obcí a měla též urovnávat spory mezi jednotlivými MNV. Funkci předsedy komise vykonával místopředseda ONV, členové byli voleni z jednotlivých politických stran.

Schůze rady 15.7.1947 vzala na vědomí utvoření okresní dodávkové komise a 29.7.1947 zprávu okresní mobilizační komise (zřejmě komise pro mobilizaci pracovních sil, která byla totožná s později uváděnou okresní komisí pracovní). Ve schůzi rady 27.8.1947 byl podán návrh na volbu tříčlenné okresní komise pro poskytování záloh na opatření stavebních plánů; komise byla zvolena na schůzi pléna 8.10.1947 (se třemi náhradníky). Rada 9.9.1947 schválila zřízení komise pro očistu pohraničí a 23.9.1947 vyslala svého člena do oblastní smíšené

komise pro konfiskaci zemědělského a nezemědělského majetku. Ve schůzi rady 18.11.1947 padla zmínka o komisi pro přiděl motorových vozidel z vraků; 9.12.1947 vzala rada na vědomí zápis o schůzi komise pracovní (byla patrně totožná s komisí mobilizační, později komise pro mobilizaci pracovních sil).

Pro obor stavebního referátu byla zřízena stavební komise. Působila ve věcech stavebních a podávala radě i referentu dobrá zdání. Předsedou komise (měla po 4 členech a náhradnících), která byla zvolena plénem 12.12.1947, byl stavební referent. Plénem současně reorganizovalo odvolací komise, ustavilo dvanáctičlennou mimořádnou vyživovací komisi (byli tu zastoupeni členové politických stran, zástupci ROH, JSČZ, maloobchodu, hospodářských a spotřebních družstev, předsedou byl zásobovací referent).

Plénem ONV 17.2.1948 zvolilo komise okresní péče o mládež pro každý soudní okres. Obě komise byly sedmáctičlenné, složené ze zástupců politických stran, ROH, JSČZ, odborníků a členů z moci úřední. Kromě členů měly komise též náhradníky a zástupce. V komisi pro soudní okres Hranice vykonával funkci předsedy referent, jenž měl na starosti věci sociální, v komisi pro soudní okres Lipník n.B. byl zvolen předseda z členů ONV. Na tomtéž plénu byla zvolena trestní nalézací komise pro potírání černého obchodu a jiných pletich, která byla pětičlenná s pěti náhradníky.

Změnu ve složení komisí přineslo vítězství pracujícího lidu v Únoru 1948. Na plenárním zasedání ONV 7.5.1948 byly doplněny, reorganizovány nebo nově ustaveny následující komise:

okresní finanční komise (8 členů, 8 náhradníků),
odvolací komise (jedna pro soudní okres Hranice, jedna pro okres Lipník n.B., každá o 4 členech a 4 náhradnících),

trestní komise nalézací pro provinění proti národní cti (3 členové, 3 náhradníci), komise byla nově ustavena,

trestní komise nalézací podle zák.č.15/1947 Sb. (6 členů, 4 náhradníci),

trestní komise (9 členů, 6 náhradníků),

mimořádná vyživovací komise (9 členů),

životnostněprůmyslová komise (8 členů),

komise pro oceňování válečných škod (8 členů),

okresní komise péče o mládež - dvě

(pro soudní okres Hranice 14 členů, 13 náhradníků,

3 odborníci se 3 náhradníky; pro soudní okres

Lipník n.B. 6 členů, 5 náhradníků a za okresní pé-

či o mládež v likvidaci 6 členů a náhradníků),

dopravní komise (4 členové),

stavební komise (4 členové, 4 náhradníci),

zemědělská komise (10 členů),

komise pro zemědělské plánování (14 členů),

živelní komise (4 členové, 4 náhradníci),

myslivecká komise (5 členů, 4 náhradníci).

Dále rada 13.4.1948 rozhodla ustavit okresní zemědělskou úvěrovou komisi; 25.6.1948 schválila návrh na reorganizaci okresní rady osvětové a jmenování nových členů školské komise ONV. Všechny tyto komise měly převážně obligatorní charakter stejně jako okresní daňová komise o čtyřech členech, která byla zvolena plénem ONV 30.12.1948. Členy navrhovalo okresní sdružení JSČZ. Na tomto plénu byla také provedena nová volba dvanáctičlenné mimořádné vyživovací komise, jejímiž členy se stali zásobovací, bezpečnostní a zemědělský referent. Kromě těchto komisí se v zápisu z jednání rady 9.7.1948 uvádí komise pro odvoz dříví; 8.10.1948 rada rozhodla svolat okresní komisi lidové správy, která měla "připravit splnění úkolů zemědělské výroby ve stranických orgánech".

Reorganizace státní správy od 1.2.1949 a reorganizace organizační struktury ONV vedla i u ONV v Hranicích ke změnám v počtu, složení a pracovní náplni komisí. Náznorně to ukazuje seznam komisí z 13.9.1951. Komise byly zřízeny při jednotlivých referátech.

U referátu I to byla komise pro zkoumání činnosti NV, která fungovala jako spojka mezi ONV a lidem. Vyšetřovala stížnos-

ti občanů a tlumočila je plénu ONV. Tato tříčlenná komise (cestář, dělník, žena zemědělce) byla ustavena radou, schválena plénem a kontrolována radou ONV.

U referátu II nahrazovala plánovací komisi tzv. koordinační pětka, která byla řízena plánovacím referentem ONV. V komisi zasedali zástupce OV KSČ, OOR a tři členové rady. Podávala připomínky radě ONV k plánování a pomáhala jí v práci. Členové byli jmenováni radou a touto také kontrolováni.

U referátu III byla zřízena tříčlenná trestní komise, složená z dělníků (2 členové KSČ, 1 člen ČSL). Členové komise byli jmenováni radou na návrh OV KSČ a OAV NF, činnost řídil bezpečnostní referent, kontrolována byla radou ONV.

Při referátu IV byla zřízena jedenáctičlenná okresní osvětová komise (z členů pléna ONV, zástupců OAV NF, členů KSČ, ČSM, Sokola, SČSP, ČSŽ a družstev). Členové byli navrhováni organizacemi NF a schvalováni OV KSČ a ONV. Práci komise řídil referent, jenž jí dával úkoly, její práci kontrolovala rada. Při referátu IV byla též zřízena okresní subkomise lidové tvořivosti o osmi členech a divadelní subkomise o devíti členech. Obě subkomise byly složeny ze zástupců škol, ČSM a zaměstnanců závodů. Členové byli navrhováni příslušnými organizacemi a řešili úkoly, spadající do kompetence subkomisí, které jim byly přikazovány radou nebo referátem.

U referátu V existovala v roce 1951 okresní mobilizační komise pro mobilizaci pracovních sil (12 členů z řad zástupců KSČ, OOR, OAV NF, OV ČSM, OV JSČZ, ČSŽ, SBS, HCV Hranice a referátů II a VIII). Členy schvalovala rada na návrh OAV NF. Řídil ji referent práce, který jí dával úkoly v dohodě s předsedou ONV. Komise prováděla nábor a rozmísťování pracovníků za soustavné a organizované součinnosti lidové správy a jejich orgánů. Práci si hodnotila komise sama a mimo to ji též kontrolovala rada ONV. Dále u referátu V působila okresní bytová komise o pěti členech z řad pléna ONV, OOR, OV ČSŽ, OV KSČ a SNB. Členové byli jmenováni radou ONV a práci komise řídil referent, který jí zadával úkoly. Práci komise kontrolovala rada. U tohoto referátu byly kromě komisí zřízeny i subkomise: okresní subkomise pro péči o pracující v závodech (čtyřčlenná z pracovníků ONV, členy jmenoval referent, práci řídil vedoucí referátu, který jí dával úkoly, kontrolovala

ji rada ONV). U referátu V byl zřízen i osmičlenný sbor zdravotné péče. Členem sboru byl okresní lékař, působili tu zástupci lidosprávy, ČSM a ČSŽ. Členy sboru jmenoval referent a řídil jej s vedoucím referátu. Práci kontrolovala rada.

U referátu VI byla zřízena zdravotní komise ONV o třinácti členech se zdravotním referentem, okresním lékařem, zástupcem ONP, OOR, ČSLA, členem rady, zástupcem referátu V, závodním lékařem, zástupcem okresní nemocnice a některých závodů z Hranic a Lipníka n.B. Práci komise řídil referent, který jí zadával úkoly, členové komise byli schvalováni radou ONV, která práci komise kontrolovala. Při tomto referátu byly zřízeny čtyři subkomise: subkomise péče o závody (sedmičlenná z lékařů a zaměstnanců závodu), subkomise zdravotně-osvětová (11 členů z lékařů a zástupců organizací NF), subkomise péče o matku a dítě (5 členů z řad lékařů a zdravotních pracovníků), subkomise pro revmatiky a kardiaky (7 členů z řad lékařů a zdravotníků). Členy subkomisí navrhovala zdravotní komise ONV. Posledně jmenovaná subkomise působila jako poradní sbor této komise.

Při referátu VII byla zřízena okresní finanční komise (8 členů), která zkoumala a kontrolovala po stránce hospodářsko-finanční důležité úkoly při hospodaření ONV, podávala radě ONV návrhy a dobrozdání. Členové byli jmenováni radou ONV. Patřili k nim zástupci okresní spořitelny a záložny, zástupci závodů a družstev. Komisi řídil předseda, práci kontroloval referent, úkoly komisi zadával předseda komise.

Referát VIII měl dvě komise. Dopravní komisi o čtyřech členech řídil referent a v jeho zastoupení vedoucí referátu. Kromě referenta byla komise složena ze zástupců ČSAD a závodové dopravy. Členové této komise byli jmenováni radou ONV, která kontrolovala práci komise. Komise pro bezpečnost silniční dopravy byla pětičlenná a členy komise byli vedoucí dopravního oddělení, zástupci ROH, JSČZ, AMK RČS a pojišťovny. Členové byli jmenováni radou. Práci komise řídil a zadával jí úkoly vedoucí referátu, kontrolována byla referentem a radou ONV.

Referát IX měl komise čtyři. Komise pro výběr plemeníků - 6 členů bylo jmenováno radou, předsedal jí předseda ONV; Členy komise byli dále okresní veterinář, zástupce referátu IX a zástupci chovatelů; práci kontrolovala rada ONV a KNV.

Okresní komise pro odvoz dříví - počet členů neuveden, zasedali tu zástupci ČSSL, OOR, JSČZ a zástupce zemědělského referátu, který měl na starosti lesní výrobu; členové byli jmenováni radou ONV, řídil ji zemědělský referent, komisi kontroloval KNV. Okresní komise pro zemědělský úvěr a finanční otázky JZD - 7 členů jmenovaných radou, k členům této komise patřili finanční referent (řídil komisi a dával jí úkoly), zemědělský referent, hospodářský referent, vedoucí OSAZ, zástupce JSČZ a OOR. Kontrolována byla ONV a KNV. Okresní stavební komise pro pomoc JZD - 13 členů jmenovaných radou, členy komise byli zemědělský referent, zástupce OV KSČ, JSČZ, ONV, vedoucí referátu V/2, předseda závodní rady ONV, předseda závodní organizace KSČ při ONV, okresní statistik, stavební instruktor ONV a zaměstnanci družstevního oddělení ONV (IX/2). Komisi řídil zemědělský referent a práci kontrolovala rada ONV a KNV.

U referátu X byly zřízeny tři komise. Okresní komise cestovního ruchu - tvořili ji referent referátu X, zástupce NV z Hranic a Lipníka n.B., zástupci KSČ, lázní Teplic n.B., TJ Sokol, ČSAD, vedoucí CIS, vedoucí referátu X a tajemník této komise. Komisi předsedal referent, 12 členů bylo navrženo složkami NF a schváleno radou, která kontrolovala práci komise. Úkoly dostávala z ministerstva vnitřního obchodu. Okresní komise vnitřního obchodu - předsedal jí referent referátu X, tvořili ji zástupci NV z Hranic a Lipníka n.B., JSČZ, OOR a ČSŽ. Úkoly zadával komisi její předseda, kontrolována byla radou ONV, 7 členů komise bylo navrhováno složkami NF a schvalováno radou. Okresní komise pro zemědělskou výrobu a výkup - počet členů není uveden, předsedal jí referent referátu X, tvořili ji zástupci OV KSČ, JSČZ, STS, ČSSS, JZD, hospodářských družstev a újezdni tajemníci. Členové byli jmenováni radou; komise mobilizovala k plnění důležitých úkolů na úseku výkupu a špičkových zemědělských prací, práce komise byla kontrolována radou ONV.

U referátu XI působila tříčlenná komise pro zadávání drobných staveb, která se skládala z členů rady. Komisi řídil a zadával jí úkoly technický referent ONV, práci komise kontrolovala rada ONV.

Ze seznamu komisí není jasné, ke kterému referátu patřila komise pro zacházení s osobami německé národnosti, zřízená podle oběžníku MV z 12.6.1951 (zn.215-30/4-1051-IV/2). Komisi tvořili člen rady ONV, zástupce OAV NF a ROH, kteří byli jmenováni vysílajícími organizacemi, avšak v době sestavení seznamu neprojednali dosud žádný konkrétní případ. U ONV v Hranicích existovaly v roce 1951 ještě komise odvolací (podle zákona o voličských seznamech) a komise pro oceňování válečných škod. Obě tyto komise nevyvíjely činnost. Během září 1951 byly zřízeny ještě komise pro školství, vědu a umění, komise pro tělesnou výchovu a školská subkomise.

Počátkem roku 1952 došlo ve složení a počtu komisí ONV v Hranicích k řadě změn.

U referátu II vystřídala někdejší koordinační pětku osmičlenná plánovací komise (čtyři členové rady a čtyři členové z řad občanů). Komise podávala připomínky radě a měla být reorganizována, což souviselo patrně s připravovaným vytvořením OPK.

U referátu III kromě tříčlenné trestní komise přibyla navíc z referátu V okresní bytová komise o šesti členech (člen rady, zpracovatel a čtyři členové z řad občanů), která projednávala odvolání občanů proti rozhodnutí MNV v bytových záležitostech.

U referátu IV divadelní subkomise změnila název na pracovní sbor divadelní, který byl rozšířen na dvanáct členů (referent, dva zaměstnanci a ostatní z řad občanů). K dosavadní okresní osvětové komisi a subkomisi lidové tvořivosti přibýly jedenáctičlenná komise školská (referent, dva zaměstnanci, ostatní z řad občanů) a tělovýchovná (stejně složení jako školská), zatímco dvanáctičlenná okresní komise pro školství, vědu a umění byla teprve ve stavu zrodu.

Okresní mobilizační komise pro mobilizaci pracovních sil u referátu V změnila název na komisi pro organizovaný nábor pracovních sil, nově se u tohoto referátu objevila komise okresního výboru Lánské akce, jejímž předsedou byl referent a členy zástupci ČSM, ČSZ, OOR a OAV NF. Komise byla zřízena při oddělení mladistvých.

Referát VI měl - kromě zdravotní komise, která projednávala všechny důležité otázky zdravotní péče a dosavadních subkomisí péče o závody, péče o matku a dítě a osvětovou - navíc subkomise péče o venkov, pro sběr léčivých bylin, protichřipkovou a pro nemocnici, avšak z těchto subkomisí pracovala pouze osvětová.

U referátu VII přibyla k dosavadní okresní finanční komisi komise pro pomoc JZD o šesti členech (finanční referent jako předseda a pět členů z řad občanů), která svou činnost soustředila na úvěrovou, účetní a administrativní pomoc JZD a na práci STS.

Při referátu VIII k dosavadním komisím pro bezpečnost silniční dopravy a dopravní (měla být nově ustavena do 20.3. 1952) přešla z referátu X okresní komise cestovního ruchu. Dále byly u tohoto referátu nově zřízeny okresní komise lidového sběru (složení neuvedeno) a šestičlenná komise pro prověřování činnosti komunálních podniků (referent, tři zaměstnanci a dva členové z řad občanů).

U referátu IX z někdejších čtyř komisí zůstaly tři (úvěrová pro JZD, stavební pro pomoc JZD a komise pro odvoz dříví). Za komisi byla však také počítána redakce vesnických novin.

Referát X neměl počátkem roku 1952 komise, kdežto u referátu XI k dosavadní komisi pro povolování drobných staveb přibyla katastrální komise (jeden zaměstnanec referátu, dva zástupci MNV). Dodejme ještě, že u referátu I nadále působila komise pro zkoumání činnosti NV.

Podle názoru předsedy ONV v Hranicích a po získaných zkušenostech se pro činnost ONV doporučovaly zřídit:

- a) jako komise poradní: školská, osvětová, knihovní, divadelní, sociální, komise pro nábor pracovních sil, zdravotní, finanční, hospodářská, dopravní, zemědělská, zásobovací a pro cestovní ruch,
- b) jako komise rozhodovací: komise pro zkoumání činnosti NV, trestní, bytová, zemědělská, úvěrová a stavební,
- c) jako komise mobilizační: sklizňová, žňová a rozpisová.^{44/}

Průlom do organizace komisí na ONV přinesl oběžník ministerstva vnitř z 21.5.1952 (zn.I/1-042.2-21/5-1952) o zřizová-

ní stálých komisí národních výborů jako pracovních orgánů pléna, "které ve své iniciativní a kontrolní činnosti navazují na základní funkce pléna, tj. řízení a usměrňování činnosti výkonných složek národního výboru. Stálé komise zajišťují svoji práci denní kontrolní plnění usnesení svého NV, působí k tomu, aby byla přijímána správná usnesení a vytváří kolem sebe a tím i kolem NV široký aktiv spolupracovníků s jehož pomocí přivádějí k účasti na správě státu skutečně masu obyvatelstva".

V důsledku tohoto oběžníku a dalšího oběžníku o zřízení stálých komisí pro místní hospodářství, bylo ve schůzi rady ONV 13.6.1952 usneseno vytvořit při ONV v Hranicích stálé komise: pro výkup, místní hospodářství, finanční hospodaření NV, zdravotní a sociální péče a kulturně osvětovou, avšak 24.7.1952 byly u ONV zřízeny jako stálé komise tříčlenná komise pro zkoumání činnosti NV a devítičlenná komise zemědělská. Jakmile se mělo plénum ONV doplnit na 40 členů, měly být ustaveny komise pro výkup, místní hospodářství, finanční hospodaření NV, zdravotní a sociální, kulturně osvětová a komise pro péči o pracující. Dne 23.10.1952 se utvořila osmičlenná stálá komise pro vnitřní obchod. Ve zprávě pro radu ONV za rok 1952 o činnosti stálých komisí ONV a MNV se uvádí, že z výše uvedených tří stálých komisí pracovala pouze komise pro zkoumání činnosti NV; komise pro vnitřní obchod nezačala činnost a komise zemědělská se dosud nesešla. Navrhovalo se rozšířit komisi pro zkoumání činnosti NV na pětičlennou, uvést v činnost komisi zemědělskou a pro vnitřní obchod a vytvořit stálé komise pro místní hospodářství, zdravotní péči, finanční hospodaření a kulturně osvětovou. Na základě usnesení rady z 6.3.1953 byla utvořena čtyřčlenná stálá komise zdravotní. V dubnu téhož roku došlo k reorganizaci stálých komisí zemědělské a pro vnitřní obchod, které byly výhradně složeny z členů pléna ONV. K další reorganizaci stávajících stálých komisí ONV došlo 3.8.1953. Kromě komise pro zkoumání činnosti NV, zemědělské, zdravotní a pro vnitřní obchod, byla při této reorganizaci utvořena ještě komise pro místní hospodářství. Do 30.12.1953 nebyla u ONV v Hranicích zřízena stálá komise finančně-rozpočtová. K jejímu zřízení došlo teprve po

urgenci KNV 25.2.1954, kdy byla tato čtyřčlenná komise navržena ke schválení plénem ONV.^{45/}

Po volbách do NV v roce 1954 došlo na plénu ONV 22.5.1954 k volbě a utvoření stálých komisí: zemědělské, pro místní hospodářství a průmysl, pro školství a kulturu, finanční, zdravotní, pro výstavbu, pro dosídlení a pracovních sil. Zemědělská komise byla sedmičlenná, finanční tříčlenná, zdravotní čtyřčlenná, místního hospodářství pětičlenná, školství a kultury pětičlenná, výstavby čtyřčlenná a dosídlení a pracovních sil čtyřčlenná. Rozhodnutím pléna z 31.3.1955 byla stálá komise pro dosídlení a pracovních sil přejmenována na komisi péče o pracující a rozhodnutím pléna z 11.8.1955 byla dosavadní stálá komise zdravotní přejmenována na komisi zdravotně-sociální. Na zasedání pléna 29.3.1956 byla utvořena nová stálá komise pro obchod o čtyřech členech. V celkovém hodnocení činnosti stálých komisí se uvádí, že nepracují tak, jak by pracovat měly.^{46/}

V roce 1957 měl ONV Hranice tyto stálé komise: zemědělskou, finančně-rozpočtovou, školskou, sociálně-zdravotní, místního hospodářství, péče o pracující, pro výstavbu a pro obchod.

Od 29.5.1958 přibyla ke stávajícím stálým komisím komise pro místní bezpečnost a od 27.11.1958 komise pro převýchovu cizáckého obyvatelstva.

V komisi zemědělské (v roce 1958 měla 12 členů, z toho 8 členů ONV) byly prováděny kontroly zajištění zemědělských prací a připravenosti zemědělských závodů a středisek STS na tyto práce po stránce strojového parku, dále průzkumy u JZD a STS.

V komisi finančně-rozpočtové (měla 7 členů, z toho 3 členy ONV) byly prováděny průzkumy finančních komisí na MNV, průzkumy komunálních služeb (KS), projednávání celookresní závazek na finančním úseku, prováděny hospodářské průzkumy u OSP a prověrky hospodářství STS.

V komisi školské (měla 6 členů, z toho 2 členy ONV) byly prováděny průzkumy škol, osvětových zařízení a zvláštního dětského domova.

V komisi sociálně-zdravotní (měla 17 členů, z toho 3 členy ONV) byla činnost zaměřena na hygienu a bezpečnost práce na závodech a pracovištích. Komise konala prověrky a průzkumy na závodech, stravovnách a v některých potravinářských obchodech.

V komisi místního hospodářství (měla 7 členů, z toho 4 členy ONV), byly sledovány výsledky hospodaření KS, zajišťování údržby pro obyvatelstvo u OSP, kontrola plnění akčního plánu MH, zřizování a kontrola neplánovaných provozoven, průzkum a kontrola akcí Z.

V komisi péče o pracující (měla 6 členů, z toho 5 členů ONV), byly projednávány hlavně úkoly organizovaného náboru pracovních sil a možnosti zaměstnanosti žen.

Komise pro výstavbu (a vodní hospodářství) byla rovněž šestičlenná (čtyři členové ONV) a zabývala se investiční výstavbou JZD, výstavbou rodinných domků, kontrolou staveb bytůvek a zemědělských staveb a kontrolou staveb silnic.

Rovněž šestičlenná byla v roce 1958 komise pro obchod (čtyři členové ONV), která prováděla prověrky v prodejnách státního a družstevního obchodu a kontroly pohostinství.

Komise pro místní bezpečnost (12 členů, z toho 3 členové ONV), pečovala o protipožární akce, bezpečnost silniční a železniční dopravy, boj proti alkoholismu a fušerství, opatření k bezpečnosti osob a majetku a potírání trestní činnosti mládeže. Sledovala též zprávy o činnosti trestní komise, která náležela ke komisím příležitostným, podobně jako např. komise pro rozšíření orné půdy u odboru zemědělského, nebo dislokační komise u odboru průmyslového.

Komise pro převýchovu cikánského obyvatelstva (11 členů, v tom předseda ONV), sledovala odstraňování jeho ngramotnosti, zvyšování jeho kvalifikace, školní docházku dětí, kontroly jejich zdravotního stavu a rodinného prostředí a péči MNV a masových složek nad cikánskými domácnostmi. V roce 1959 vystřídal předsedu ONV ve funkci předsedy této komise tajemník ONV.

Komise se řídily plánem činnosti a jejich práce se do zrušení ONV v roce 1960 postupně zlepšovala.^{47/} Do zrušení ONV nenastaly již v činnosti a složení komisí podstatné změny.

x x x

Odborné služby s kompetencí větší než okres nebyly u ONV v Hranicích po celou dobu jeho existence zjištěny.

O zařízeních ONV jsou k dispozici informace z roku 1954 a z let 1958-1959. V roce 1954 byla u ONV Hranice v resortu ministerstva vnitra pod správou ONV okresní inspekce SPD v čele s náčelníkem, která byla od roku 1957 součástí odboru pro vnitřní věci jako OIPO. Dále sem patřil okresní archiv s okresním archivářem a archivářem města Lipníka n.B. a též i hlídači skladů CO. V resortu ministerstva zdravotnictví ve správě ONV sem patřila okresní hygienicko-epidemiologická stanice, okresní domov odpočinku a jesle, které byly původně ve správě MNV. V resortu ministerstva zemědělství sem patřilo okresní veterinární zařízení a zootechnická služba.^{48/}

V letech 1958-1959 byl mezi zařízeními ONV kromě archivu uváděn domov důchodců, předseda posudkové komise sociálního zabezpečení, zooveterinární zařízení a jesle v Hranicích, Lipníku n.B., Běloušíně, Polomi a v Potštátě.^{49/} Z návrhu organizačního odboru z 24.4.1959 na zavedení kádrového pořádku k zabezpečování jednotného postupu při ustanovování a odvolávání zaměstnanců odborů rad národních výborů a organizací řízenými národními výbory jsme informováni, že ONV Hranice, pokud jde o organizace, mj. ustanovoval a odvolával okresního hygienika, rada ONV ustanovovala a odvolávala náčelníka OIPO, ředitele STS, ředitele okresní veterinární nemocnice, okresního stavebního a okresního průmyslového podniku, na návrh vedoucího odboru kromě ředitele škol též ředitele okresního domu osvěty, okresní lidové knihovny, okresního pionýrského domu a ředitele dětských a žákovských domovů, rovněž na návrh vedoucího odboru ředitele a zástupce ředitele OÚNZ, ředitele OHES, přednosty oddělení OÚNZ a včleněných zdravotnických zařízení, dále správce a vedoucího účetního. Ředitelé (vedoucí pracovníci) zařízení, řízených ONV, ustanovovali a odvolávali všechny ostatní zaměstnance na další funkční místa v podnicích a zařízeních, řízených ONV.^{50/}

x x x

Okresní národní výbor v Hranicích byl ustaven 21.6.1945 a čítal 27 členů, rada ONV byla dvanáctičlenná. Mezi členy rady byly rozděleny referáty: předseda záležitosti volební a organizační, I.místopředseda školství a osvěta, II.místopředseda záležitosti osobní a státní příslušnost, III.místopředseda záležitosti sociální a nemocnice, ostatní členové rady zásobování, bezpečnost, záležitosti Němců a služební práce, živnosti a průmysl, zemědělství, osidlování, finance, komunikace. ONV byl doplněn později na 36 členů.

Při prvních volbách do ONV v Hranicích 30.9.1945 byl počet členů pléna stanoven na 24; počet členů rady, která byla zvolena 23.10.1945, byl snížen na osm. Nově byly mezi členy rady rozděleny referáty: předseda - záležitosti organizační, dohled na činnost úřadu ONV, záležitosti vyhrazené, věci volební, osobní záležitosti státních a okresních zaměstnanců, jejich přijímání a propouštění; I.místopředseda - záležitosti školské, osvětové, knihovny, sport a tělovýchova, osidlování, správa národního majetku, vyvlastňování a evakuace; II.místopředseda - záležitosti sociální, podpory, vyživovací příspěvky, věci zdravotní, veterinární, nemocnice po stránce osobní a odborné, náhrada osobních škod; III.místopředseda - státní příslušnost, MNV, ochrana práce, vyšetřovací komise ONV, odborné organizace, mzdové záležitosti, průmysl, obchod, živnostenská společenstva a družstva (mimo zemědělská); jednotliví členové rady dostali do kompetence: a) zásobování obyvatelstva, věci vyživovací, kontrolu, ceny, palivo, věci trestní a vojenské; b) státní bezpečnost, SNB, pracovní a internační tábory, tisk, věci spolkové, politické strany; c) zemědělství, rolnická komise, JSČZ, lesní hospodářství, odvoz dříví, zemědělské potřeby, dodávky, zemědělská družstva; d) dohled nad obcemi po stránce hospodářské, finanční a právní, hospodářské a právní záležitosti okresu, okresních ústavů a podniků, spolehlivost a peněžní ústavy, komunikace včetně státních, silnice, pošty, telefon, telegraf, dráhy, dopravu, věci stavební, kontingentace, věcné válečné škody, vodní toky a generátorové dřevo.

plénium ONV 20.11.1945 schválilo prozatímní jednací řády pro plénium a radu, které byly textově převzaty z jednacího řádu pro okresní zastupitelstva se změnami, plynoucími ze zásad lidové správy. Současně plénium rozhodlo konat schůze pléna čtvrtletně a eventuální další podle potřeby. Dne 31.12.1945 schválilo plénium prozatímní organizační řád pro plénium, radu a komise a všechna dřívější usnesení ONV, jež by mu odporovala, pozbyla tímto platnosti.

Po volbách do UNS byl ONV v Hranicích obnoven v počtu 24 členů. Na ustavující schůzi zvolil osmičlennou radu, která rozdělila referáty jednotlivým členům rady vcelku obdobně jako 23.10.1945.

Po únorovém vítězství pracujícího lidu odvolal ZNV v Brně na základě návrhu OAV NF z ONV v Hranicích celkem třináct členů a jejich uprázdněná místa byla obsazena doplňovací volbou složek ONV, která byla provedena na plénu ONV 7.5.1948. Při doplňovací volbě předsednictva a rady bylo zvoleno sedmičlenné předsednictvo ONV s předsedou, dvěma místopředsedy a čtyřmi členy rady; rada zůstala osmičlenná. Při rozdělení referátů obdržel předseda referát personální a školský, I.místopředseda (náměstek) stavební, finanční a plánovací, II.místopředseda živnosti, průmysl a lidosprávu, členové rady referáty zásobovací, zdravotní a sociální, dopravní, komunikace a konfiskace, zemědělský a družstevní a bezpečnostní.^{51/}

Dne 30.1.1949 konala se ustavující schůze zatímního ONV, který čítal jedenáct členů a vykonával jak působnost rady, tak působnost pléna ONV. K ustavující schůzi pléna ONV o třiceti členech došlo 15.5.1949 a zmíněných jedenáct referentů vykonávalo dále pouze působnost rady ONV. Ke každému referentu mohl být přidělen vedoucí referátu.

Na základě požadavku a návrhu ONV v Hranicích byl počet členů pléna rozhodnutím KNV v Olomouci ze 13.6.1952 zvýšen na 40, avšak skutečný stav ještě dne 18.8.1953 činil pouze 32 členů. Také rada ONV byla neúplná (nebyla obsazena funkce finančního referenta a referenta pro vnitřní obchod).^{52/}

Nápravu přinesly volby do NV v roce 1954. Na jejich základě bylo zvoleno 49 členů pléna a jedenáctičlenná rada s předsedou, dvěma náměstky a tajemníkem ONV, kteří tvořili představenstvo ONV. K volbě došlo 22.5.1954, a protože bylo místo dosavadních jedenácti referátů zřízeno jedenáct odborů, bylo v představenstvu ONV provedeno přerozdělení dohledu. Předseda byl pověřen dohledem na činnost odborů finančního, pro vnitřní obchod, místního hospodářství a průmyslu, I.náměstek dohledem na odbory školství a kultury, zdravotnictví a sociálního zabezpečení, pro vnitřní věci a na výbory žen, II.náměstek dohledem na odbory zemědělský, pracovních sil a pro výstavbu; tajemník dohledem na odbor všeobecný a na stálé komise.^{53/} Podle organizačního schématu ONV v Hranicích tvořil všeobecný odbor spolu s OPK a CO vlastní aparát rady ONV, ostatní odbory jsou vedeny jako odbory rady ONV. OV TVS do odloučení od ONV 1.1. 1957 podléhal plénu a předsedovi ONV.^{54/}

Počet členů pléna a rady se nezměnil ani po volbách do NV v roce 1957. Plénum mělo 49 členů a rada 11 členů (předseda ONV, dva náměstci, tajemník (tajemnice) a 7 členů). Na její první schůzi byl nově rozdělen dohled nad jednotlivými úseky činnosti odborů. Předseda ONV byl pověřen dohledem nad finančním úsekem, plánovací komisí, záležitostmi CO, jeden náměstek nad úsekem zemědělským a lesním hospodářstvím, odborem výkupu zemědělských výrobků, odborem obchodu a výstavby, druhý náměstek nad úsekem místního hospodářství, pracovních sil, dopravy a průmyslu, odborem zdravotnickým a odborem sociálního zabezpečení, tajemnice ONV byla pověřena dohledem nad úsekem všeobecného odboru, odbory pro vnitřní věci, školství a kultury a péčí o rozvíjení činnosti výborů žen.^{55/}

K reorganizaci došlo 11.7.1958, kdy v důsledku zvýšené pravomoci NV se počet členů rady ONV zvýšil z 11 na 13. Místo jednoho z náměstků předsedy ONV bylo však zrušeno. Odvětvové odbory, k nimž byly u ONV Hranice počítány odbory kontrolní, zemědělský, finanční, výkupu a místního hospodářství, byly obsazeny uvolněnými členy rady, kteří se stali jejich vedoucími. Současně byl schválen do funkce předsedy OPK náměstek předsedy ONV a v čele odboru organizačního stanul tajemník

ONV. Ostatní odbory (školství a kultury, sociálního zabezpečení, pracovních sil a zdravotnictví, pro výstavbu a pro vnitřní věci) zůstaly v čele s vedoucími z řad pracovníků ONV. Dva noví členové rady a tajemník ONV byli do ONV zvoleni doplňovacími volbami.^{56/} V souvislosti se zrušením odboru výkupu přestal uvolněný člen rady od 1.7.1959 vykonávat funkci vedoucího tohoto odboru.^{57/} Do zrušení ONV v roce 1960 nedošlo pak již v radě i plénu ONV k žádným změnám.

x x x

Také pro ONV v Hranicích platil do 31.12.1948 tzv. spisový plán z 25.5.1935, který obsahoval celkem 11 skupin rozčleněných na 221 dílů. Rovněž platil, výnos bývalého Zemského úřadu v Brně ze 7.12.1943 (č.67.836/pres 43) obsahující stručný návod, jak vést podací knihy a indexy a směrnice "jimiž jest se řídit při kancelářské manipulaci". Citovaný výnos měl být vhodně přizpůsoben současné organizaci politické správy. Přiložený stručný návod byl na ONV rozmnožen a 8.7.1946 ho obdrželi všichni vedoucí referátů a protokolisté.

Období po osvobození vedlo k nárůstu revoluční agendy i u ONV Hranice. Tuto agendu úřad ONV pod vedením přednosty kanceláře a protokolistů buď přímo včleňoval do stávajícího manipulačního systému prostřednictvím dílů (např. díl II a - věci národní správy, III/9 - rozsudky nad kolaboranty, V/13 a - náhrady válečných škod - rozhodnutí ZNV) nebo vytvářel nové skupiny (spisy bezpečnostního referátu, spisy vyšetřující komise pro Němce, spisy trestní komise nalézací, spisy k odsunu Němců, spisy rolnické komise aj.). Rovněž bylo pokračováno ve vytváření tzv. velkých spisů, což byly věcné konvoluty, rozčleněné podle 11 skupin spisovního plánu někdy se značným časovým rozsahem (velký spis skupiny III obsahuje písemnosti k bezpečnostním věcem do roku 1948 s priority okresního úřadu od roku 1921). Ukládání do velkých spisů trvalo do roku 1950 bez ohledu na změnu v kancelářské manipulaci, k níž později došlo. Na konci roku 1948 se spisovou manipulací podle spisovního plánu zabývalo 7 sil, užívalo se 7 protokolů, 7 indexů, 23 přehledů spisů, seznamů čísel jednacích výnosů, došlých od nařízených úřadů a záznamů o denním přidělu pošty.

Veškeré úkony kancelářské práce řídil přednosta kanceláře, který byl odpovědný bezprostředně předsedovi ONV a vedoucímu úředníku ONV, prezidiální protokol a registraturu měl na starosti administrativní revident. Podle pokynu předsedy ONV z 26.6.1947 (č.107/4/pres.) byl pro kancelářské zaměstnance a některé vedoucí referátů k 5.1.1948 rozmnožen a vydán kancelářský řád pro ZNV a ONV (bývalý kancelářský řád pro zemské a okresní úřady).

Problém vytvářela zpočátku koordinace činnosti referátů zasahováním referentů do agend jiných referentů a špatná distribuce pošty v protokole. Závodní výbor ROH při ONV si rovněž stěžoval na maření práce úřednictva ztrácením spisů a jejich neodbornou manipulací, takže jejich opětovné vyhledávání je velkou ztrátou času. Proto navrhoval konání schůzí lidových a úředních referentů. Připomínky byly vyřízeny na schůzi zaměstnanecké rady 26.3.1946.

Prvá (tzv. úřednická) konference se konala za přítomnosti předsedy ONV, vedoucího úředníka úřadu ONV, přednosty kanceláře a většiny úředních referentů 9.10.1946. Předsedou ONV tu bylo zdůrazněno, že přenesení působnosti z lidových referentů na referenty úřední znamená rozšíření pravomoci a tím i zodpovědnosti vedoucích úředníků jednotlivých referátů. Do 25.10.1946 bylo prezidiem ZNV nařízeno (pod osobní zodpovědností předsedy) vyřízení všech nedodělků, přípisy nadřízených úřadů vyřizovat ihned a neodkládat. Z připomínek úředních referentů se objevují stížnosti na zbytečné urgencye již vyřízených výnosů nadřízených úřadů a na nereagování, nebo na liknavé vyřizování přípisy ONV ze strany MNV. Další úřednická konference se konala 8.2.1948. Byla na ní řešena mj. otázka nedodělků za rok 1946 a 1947 a vydán zákaz hromadění spisů v kancelářích a na stolech. Rovněž bylo rozhodnuto, aby spisy, na nichž má zájem jiný referát, byly mu předloženy k nahlédnutí. Řešena byla i otázka výpůjček z úřední knihovny.

Ve dnech 14.-17.6.1948 byla provedena u ONV všeobecná dohlídka a mezi odstraněnými závadami k 31.12.1948 se uvádí též odstranění závad v podacích protokolech a v přehledech spisů a uvedení spisovny do řádného stavu opravou poškozených ná-

pisů na jednotlivých svazcích (fasciklech). Od 25.11.1948 bylo také provedeno odborné školení 12 zaměstnanců v nové spisové manipulaci.^{58/}

Nová spisová manipulace byla také u ONV v Hranicích zavedena s platností od 1.1.1949.^{59/} V souvislosti se zavedením spisové průvodky jako jediné pomůcky pro evidenci spisů podal administrativní revident ONV v Hranicích návrh na zlepšení kancelářské manipulace úpravou spisové průvodky tak, že u ní měla být zřízena rubrika pro pořadové číslo. Ve svém návrhu dokazoval, že dosavadní systém nevyhovuje, protože k jednomu spisu za den dojde více podání, všechna dostanou stejnou spisovou značku, těžko se od sebe odlišují a chybnou manipulací mohou vyjít z evidence. Navrhl proto vynechat den podání a nahradit jej rokem lomeným pořadovým číslem. Pořadová čísla by se shodovala s pořadovými čísly ve spisové průvodce na jejím levém okraji. Vedle roku s pořadovým číslem by se uváděla značka referátu. Tak např. žádost o vystavení osobního průkazu by měla spisovou značku 264-1949/1-III a dalšími podáními by se spisová značka měnila jen v pořadových číslech. Tedy 264-1949/2-III atd. podle toho, kolik podání by došlo. Navrhoval řadové číslování u těch spisů, které byly vedeny ve společné spisové průvodce a které podle starého kancelářského řádu se zapisovaly do přehledů spisů - rejstříků. Navrhl zakládat je ve spisové značce pod pořadovým číslem a nikoliv podle abecedy. Dále navrhl zrušit tzv. "ad čísla" v záznamu o denním přidělu (záběhu) spisů. Měla se vykazovat pouze čísla, která odpovídala počtu podání došlých referentů toho dne. A konečně navrhl, aby výnosy ministerstva vnitra nebyly zasílány ONV ve volných výtiscích, ale aby na ONV docházely pouze věstníky MV, čímž by se ušetřila zbytečná spisová manipulace a bylo dosaženo úspory papíru. (Návrhy podal 17.2.1949 pod spis. značkou 105. Ministerstvo vnitra odpovědělo 24.5.1949 (zn.185/24-4.5.1949-I/4). Návrh na pořadové číslo byl odmítnut s ohledem na další vývoj v tomto systému, tj. manipulování pokud možno co nejvíce spisů bez záznamu vůbec u typických agend, vyřizovaných s konečnou platností a s malým oběhem. Tím, podle ministerstva, mělo dojít ke zmenšení počtu průvodek, zvýšení přehlednosti v kartotéce atd. Pokud

jde o změnu ve značce vypuštěním data a zavedením pořadového čísla položky na spisové průvodce, jevílo se to podle ministerstva zatím neúčelné, protože se spisová manipulace připravuje o velkou výhodu pružnosti a dalšího vývoje. Nevylučovalo, že během doby budou použity některé prvky návrhu k úpravě jednací značky. Podle dosavadní praxe byla červeně značena čísla nahlédacích spisů a nikoliv "ad čísla". Vydávání volných výtisků výnosů ministerstvo vnitřa zastavilo. Za podání návrhu ministerstvo vnitřa autoru poděkovalo.^{60/}

Protože zkušenosti s Prozatímním spisovým plánem pro vnitřní správu během roku 1949 ukázaly, že nevyhovuje, byl vypracován návrh nového spisového plánu, který byl s platností od 31.1.1950 zaveden u finančního referátu ONV, realizací byl pověřen přednosta kanceláře. K jednotné spisové manipulaci došlo i u ONV Hranice od 1.1.1951. Nelze neuvést, že kromě spisových průvodců pro léta 1949-1950 se pro rok 1950 u referátu III vyskytuje též tzv. obyčejný podací protokol, který podchycoval spisy z roku 1950 řazené podle jednacích čísel (numerická řada). Podobný podací protokol byl od sklonku roku 1948 do počátku roku 1953 veden pro spisy předsedy ONV. Tzv. velké spisy ONV byly zakládány podle předchozí spisové manipulace až do roku 1950. Starým způsobem byly také vedeny prezidiální spisy z let 1949-1950.

Nový způsob spisové manipulace na národních výborech, který byl proškolen na KNV v Olomouci 3.1.1952, byl u ONV v Hranicích zaveden od 1.8.1952. Spisová služba u ONV v Hranicích nebyla soustředěna, protože referáty IV, V, VI a VII byly umístěny mimo hlavní budovu. Kontrolní záznamy vedla v budově ONV jedna pomocná kancelářská síla pro referáty v této budově, u ostatních referátů vedly tyto záznamy k tomu určené pracovní síly. Ve zprávě referenta ONV Hranice referátu III KNV v Olomouci ze 4.10.1952 se uvádí, že spisová manipulace je proti původně vedeným protokolům složitá a neskýtá po delší době žádný přehled, jelikož není veden index. Manipulace se provádí bez vyhledávání předspisů, které se zvláště nezapisují. Doporučoval zavést dřívější protokoly, které skýtaly přehled o pohybu spisů, zaručovaly řádné přicarování spi-

sů a jejich evidenci pomocí indexu.

Na základě konferenčního hovoru u KNV v Olomouci, jehož se za ONV Hranice účastnili 10.12.1952 zaměstnanci odpovědní za spisovou manipulaci, bylo nutno do 18.12.1952 podat KNV v Olomouci zprávu o vedení spisové manipulace v těchto bodech:

- a) zda jsou vedeny kontrolní záznamy průpisem,
- b) zda zaměstnanci provádějí zápisy a záznamy značek,
- c) zda se vede pohyb spisů na pracovištích,
- d) zda se provádí pravidelná týdenní kontrola,
- e) zda a jak probíhá spisová manipulace u MNV.

Bylo zdůrazněno, že spisovou manipulaci je nutno bezpodmínečně vést tak, jak uvedeno v bodech a) - d). Za splnění je odpovědný okresní tajemník, jinak jde o hrubé porušení státní disciplíny. Nedostávalo-li by se pracovních sil pro vedení agendy, musí být přiděleny z globálu zaměstnanců ONV. Zpráva referenta ONV je v bodech a) - d) kladná.

Z konferenčních hovorů 5.2.1953 vyplynulo pro referát III, že 6.1.1953 se konala na ministerstvu vnitřa porada a hodnocení zavedeného způsobu kontrolního záznamu s výsledkem, že záznamy v zásadě vyhovují. Závodní škola práce měla povinně seznámit frekventanty o způsobu manipulace a správném vedení kontrolních záznamů včetně pohybu spisů a založení, o nutnosti provádění pravidelné kontroly správných zápisů ve všech rubrikách, uzavírání okének správným výmazem. Bylo zdůrazněno, že spisové značky obsahují referát, oddělení, značku, datum, rok a zkratku zpracovatele s odkazem na úvod spisového plánu.^{61/}

Kontrolní záznamy, které se dochovaly od 1.8.1952 (v roce 1951 došlo patrně pouze k pokusu tyto záznamy vést),^{62/} odpovídají uvedeným požadavkům. K prezidiálním spisům nebyl veden podací protokol s indexem.^{63/} O spisovou manipulaci v letech 1949-1954 pečovala kancelář v čele s přednostou, vedená nejprve při referátu I, později u referátu III. Přednosta kanceláře měl na starosti veškerý pohyb spisů, protokolování a zakládání spisů, výdej kancelářských potřeb a knihovnu ONV. Výpravna pečovala o výpravu spisů, jejich přinášení.

a odnášení a rozmnožování.^{64/}

Od počátku roku 1955 došlo k reformě spisové služby u národních výborů a ke změně spisového plánu. Tento spisový plán byl základem dalšího spisového plánu z roku 1959. Zatím lze jen konstatovat, že od spisové reformy v roce 1954 byly vedeny podací protokoly (od roku 1956 nazývané podací deníky), k nimž byly pořizovány rejstříky (nejdříve jmenné, později podle ukládacích značek). Rovněž se dochovaly předávací knihy pro jednotlivé odbory. Od roku 1958 byl u ONV veden centrální podací protokol s rejstříkem jmenným a kombinací rejstříku místního a věcného (nazýván rejstřík věcný). O spisovou manipulaci pečoval vedoucí spisový manipulát (s požadovanou pěti-letou praxí ve spisové manipulaci).^{65/} Nakolik byl u ONV Hranice zaveden do praxe spisový plán z roku 1959, se nepodařilo zatím zjistit.

x x x

Archivní fond ONV Hranice 1945-1960 je v současné době archivně zpracováván a není badatelské veřejnosti přístupný.

P o z n á m k y :

- 1/ Václav V l a s á k , Vzpomínka na dobu okupace, ilegální práci a revoluční dny 1945, Hranický almanach 20 let, Hranice 1965, s.7. K ilegální schůzi v budově požární zbrojnice poskytl údaje ZO ČSPB Hranice.
- 2/ Okresní archiv v Přerově (dále jen OAP), Okresní národní výbor v Hranicích 1945-1960 (dále jen ONV Hranice), nezpracovaný fond, spisy zastupitelských sborů 1947, č.100/15/1. pres. 1947.
- 3/ Tamtéž, spisy ONV 1945, č.39/45.
- 4/ Seznam obcí v zemi Moravskoslezské podle stavu z počátku roku 1948, Praha 1948, s.19-20.
- 5/ OAP, Obecná škola chlapecká v Hranicích, školní kronika, inv.č.3, zápis pro školní rok 1944/45.
- 6/ OAP, ONV Hranice, spisy ONV 1945, č.45/45.
- 7/ OAP, ONV Hranice, vrstva 1945-1948 (dále jen ONV Hranice I), prezidiální spis č.332/1945, inv.č.73. Tato část fondu byla archivně zpracována provizorním způsobem a v roce 1967 k ní byla vyhotovena provizorní archivní pomůcka. Po definitivním archivním zpracování celého fondu pozbudou zde uváděné citace platnosti a bude je třeba nahradit citacemi novými. - K vytváření místních správních komisí

v pohraničních obcích okresu Hranice poskytuje údaje též Úřední věstník (později Okresní věstník) ONV v Hranicích (dále jen ÚVONVH), 1945, s.41 a další.

- 8/ OAP, ONV Hranice I, prezidiální spis č.100/5/46 inv.č.74, č.k.14; zápisy ze schůzí pléna ONV, inv.č.189, č.k.311; též ÚVONVH, 1947, s.13 an.
- 9/ ÚVONVH, 1947, s.13.
- 10/ Tamtéž.
- 11/ Tamtéž, s.14-16.
- 12/ OAP, ONV Hranice I, prezidiální spis č.289/45, inv.č.73, č.k.3.
- 13/ Tamtéž, zápisy ze schůzí rady ONV, inv.č.190, č.k.313; též ÚVONVH, 1947, s.13-33.
- 14/ K průběhu únorových událostí na hranickém okrese viz A. B a ě u ř í k , Únorové události jubilejního roku 1948 v okrese hranickém, Záhorská kronika, roč. XXVI, s.1, 13, 25.
- 15/ OAP, ONV Hranice I, zápis pléna ONV ze 7.5.1948, inv.č.190, č.k.314.
- 16/ Vládní nařízení z 18.1.1949 o územní organizaci okresů v českých zemích č.3/1949 Sb.
- 17/ Vládní nařízení z 19.12.1950 o změnách hranic krajů, okresů a obcí č.199/1950 Sb.
- 18/ OAP, ONV Hranice, zápisy ze schůzí pléna ONV 1949-1951; též fasc. zn.I-053.1 - obnova ONV 1946-1954.
- 19/ OAP, ONV Hranice, zápisy ze schůzí pléna ONV 1954-1957.
- 20/ A. P o p o v á , 25 let národního podniku Hranická cementárna a vápenice, Lipník n.B. 1979.
- 21/ OAP, ONV Hranice, zápisy ze schůzí pléna a rady ONV 1949-1960.
- 22/ Seznam obcí Československé socialistické republiky 1960 podle stavu ke dni 1.7.1960, Praha 1960, s.161, 164, 166-168.
- 23/ OAP, ONV Hranice I, prezidiální spis č.41/6/48, inv.č.76, č.k.14.
- 24/ ÚVONVH, 1947, s.13.
- 25/ Viz pozn.23.
- 26/ ÚVONVH, 1947, s.14.
- 27/ Viz pozn.23.
- 28/ ÚVONVH, 1947, s.19.
- 29/ OAP, ONV Hranice, pres. 1949, zn.508, okresní statistická služba, okresní statistik pro okres Hranice.
- 30/ OAP, ONV Hranice I, zápis ze schůze pléna ONV z 21.6.1946, inv.č.189, č.k.311; též ÚVONVH, 1946, s.41.
- 31/ OAP, ONV Hranice, zápisy ze schůzí pléna ONV 1949-1951; též fasc. zn. I-053.1 - obnova ONV.
- 32/ Tamtéž, fasc. zn. III-055 - kancelářský řád.

- 33/ Tamtéž, úkoly referátů z roku 1952.
- 34/ Tamtéž, seznam zaměstnanců podle referátů z roku 1950.
- 35/ Viz pozn.33.
- 36/ OAP, ONV Hranice, fasc. zn.I-053.1 - obnova ONV.
- 37/ Tamtéž, fasc. systemizace k 31.1.1954.
- 38/ Tamtéž, zápisy ze schůzí pléna ONV 1954-1957; též nomenklatura funkcí ONV do roku 1957.
- 39/ Tamtéž, organizace odborů rady ONV - heslovitá funkční napln odborů rady ONV.
- 40/ OAP, ONV Hranice, zápisy ze schůzí pléna ONV 1957-1960.
- 41/ OAP, ONV Hranice, kniha systemizace změn na odborech ONV 1957-1959.
- 42/ Protože se nedochoval souborný konvolut s přehlednými informacemi o komisích ONV z let 1945-1948, bylo nutno postupovat chronologicky podle zápisů ze schůzí pléna a rady ONV z let 1945-1948, inv.č.189, č.k.311 a inv.č.190, č.k.312-314. Vývoj ve vytváření komisí u ONV Hranice postupoval od vytváření komisí fakultativních k vytváření komisí obligatorních.
- 43/ OAP, Městský národní výbor Lipník n.B., kronika, sv.III, s.238.
- 44/ OAP, ONV Hranice, fasc. zn.I-042.1 - komise ONV 1951-1952. Odtud byly čerpány údaje o komisích do vzniku stálých komisí ONV.
- 45/ Tamtéž, fasc. zn.I-042.2 - komise ONV 1951-1954.
- 46/ Tamtéž, fasc. stálé komise ONV 1956; též zápisy ze schůzí pléna ONV 1954-1956.
- 47/ Tamtéž, stálé komise ONV; též zápisy z let 1957-1960.
- 48/ Tamtéž, systemizace 1954.
- 49/ Tamtéž, kniha systemizace 1957-1959.
- 50/ Tamtéž, zápis ze schůze rady ONV 24.4.1959.
- 51/ O složení pléna a rady ONV byly čerpány údaje ze zasedání plén ONV 1945-1948, OAP, ONV Hranice I, inv.č.189, č.k.311, a prezidiálního spisu č.100/5/46, tamtéž, inv.č.74, č.k.14; dále OAP, ONV Hranice, fasc. zn.I-053.1 - obnova ONV 1946-1948; dále ÚVONVH z let 1945-1947.
- 52/ OAP, ONV Hranice, zápisy ze schůzí pléna ONV 1949-1951 a fasc. o obnově ONV v letech 1949-1953.
- 53/ Tamtéž, zápis ze schůze pléna ONV 22.5.1954.
- 54/ Tamtéž - organizační schema ONV.
- 55/ Tamtéž, zápis ze schůze rady ONV 31.5.1957.
- 56/ Tamtéž, zápis z plenárního zasedání ONV 11.7.1958.
- 57/ Tamtéž, zápis z plenárního zasedání ONV 27.8.1959.

- 58/ O spisové službě u ONV Hranice viz údaje v OAP, ONV Hranice I, prezidiální spis č.333/13/48 - kancelářský řád, inv.č.80, č.k.15; dále tamtéž, prezidiální spis č.41/6/48 - rozdělení agendy, inv.č.76, č.k.14; dále tamtéž, ONV Hranice, fasc. zn.183/1 - revize úřadu a fasc. zn.105 - zjednodušení veřejné správy.
- 59/ R. J a n o u c h , Kancelářská reforma, její význam pro provozní techniku veřejné správy a její hospodářské důsledky, Praha 1932. Kniha byla poslána patrně brzy po jejím vydání na Okresní úřad v Hranicích, jak svědčí otisk úředního razítka okresního úřadu. K jejímu využití došlo po zavedení nové spisové manipulace. Je uložena v písemnostech ONV spolu s Prozatímním spisovým plánem pro vnitřní správu a se Zásadami kancelářské služby ve vnitřní správě.
- 60/ OAP, ONV Hranice, fasc. zn.105 - zjednodušení veřejné správy.
- 61/ Tamtéž, fasc. zn.III-055 - kancelářský řád přináší údaje o spisové manipulaci ONV Hranice v letech 1949-1953.
- 62/ Soudím tak podle dochovaných zbytků kontrolních záznamů (celkem 8 volných listů) z dubna a května 1951. V letech 1950-1952 byly rovněž vedeny podací protokoly technického referátu, které podchycovaly žádosti o stavební povolení, přičemž stavebního materiálu ad.
- 63/ Prezidiální spisy jsou označovány spisovými značkami prozatímního spisového plánu. Těmi byly dodatečně označeny i některé prezidiální spisy do roku 1948.
- 64/ OAP, ONV Hranice, přílohy k referátům.
- 65/ Viz pozn.41.